

A jelmez

Nem tudom, miért cserélte le Szűcs Edit Kaposváron és Pécsen nagyon jól bevált, a szürke különböző árnyalataiban tartott, puha rongyokból készített ruháit Mohácsi Remete Krisztina durvább-katonásabb, általában cipzáras, sokkal több színű ruháira, de persze ezek is hatásosak. A lányok ruhái a Vígszínházban merészebbek – Szilágyi Csenge Abigailjének dekoltázsa hangsúlyosan a csábító nőiséget emeli ki –, a férfiakéi egyenruhaszerűbbek lettek.

A színészi játék és a zene

Nagyon magas hőfokon kezdődik az előadás, a színészeknek teljes intenzitással kell a játékba vetniük magukat: még mielőtt felmegy a függöny, halljuk a már-már samanisztikus őrjöngést, a tömeg fékevesztett dobogását, az éneket. Ez az a pont, az első jelenet (Salem lakóinak meg- és bemutatása), ahol a vígszínházi előadás a három változat közül a leggyengébb. Őszintén szólva nem egészen világos, miért nem működik itt az, ami Kaposváron és Pécsen a reveláció erejével hatott. Persze nem jó, hogy Kovács Márton és zenésztársainak ütőhangszerei elnyomják az éneket, így abból alig-alig lehet valamit is érteni, de ez nem elégséges magyarázat arra, a gyorsan eluralkodó unalomra, amely e jelenetből árad. Hiányzik a színészek közötti harmónia, a gördülékeny összjáték, az az együttmozdulás, azok az egymásra figyelésből megszülető egyéni pillanatok, amelyek csakis egy társulat nagyon időigényes összezerési folyamatának lehetnek az eredményei. A zene amúgy a Kovács Mártonéktól megszokott remek színvonalon kíséri végig az előadást, értelmezi, már-már befolyásolja a cselekmény alakulását.

Nehéz egyetlen kritikában akár csak az említés szintjén is végiggondolni a három, sokszereplős előadást (Kaposváron voltak a legtöbben a színpadon, Pécsen kevesebben, s én úgy éreztem, Mohácsi a Vígszínházban léptette fel a legkevesebb szereplőt). Ezért csak egy-egy, nagyon emlékeztető pillanatot emelek ki. Pécsen és a Vígszínházban is Herczeg Adrienn játszotta/játssza Proctornét, s ez az alakítás mindkét

A kaposvári előadás

alkalommal kiemelkedő minőséget jelent: a kemény, majd-nem mindvégig rezzenéstelen arc, a bigottan vallásos neveltetés és magatartás mögött pontosan érzékelhető a féltékeny nő, a férjét teljes odaadással szerető asszony. Proctort Kaposváron Kelemen József, Pécsen Zayzon Zsolt játszotta, a Vígszínházban Stohl Andrásé szerep. Három kitűnő szerepformálás; sokszor tölt el örömmel a tény, hogy ennyi kiemelkedő színvonalú férfi színészi van ebben a korosztályban. És akkor néhány villanás időrendben: Znamenák István, Pál András, Hevér Gábor Hale tiszteletese – a tiszta hittől a hatalom cinizmusának felismeréséig vezető út ábrázolásának három megközelítése; Parris tiszteletes szintén három, fajsúlyos alakításként él emlékezetemben: Kovács Zsolt, Kocsis Pál, Hegedűs D. Géza; Rebecca Nurse-ként Molnár Piroska (Kaposvár) és Kútvolgyi Erzsébet (Vígszínház) manírok és a mártíromság kínálta külsőségek nélkül a bölcs embert mutatta, aki belenyugszik a világ gonoszságába; Hawthorne-ként Köles Ferenc volt számomra a legjobb (Pécs), míg Danforthként Fesztbaum Béla (Vígszínház).

Stuber Andrea

Apák acsarkodása

RÓMEÓ ÉS JÚLIA - DEBRECENI CSOKONAI NEMZETI SZÍNHÁZ

A debreceni *Rómeó és Júlia*-előadás olyan meglepően kezdődik, hogy a darabot ismerő néző hirtelen azt sem tudja, hol van. Nem tévedett-e el a naptárban, nem más darab szerepel-e a színház műsorán ma, mint amire jött? Az történik ugyanis, hogy a színpadon pisztolyt fognak egy fogolyra, akinek zsák fedti a fejét. (Így aztán nem is látszik, kicsoda ő, pedig ha tudnánk, hogy a Lőrinc pap szerepére kiírt Mészáros Tibor, az talán adna némi támpontot.)

A térdeplő alak azt nyöszörögi, jajgatja, hogy ő a hibás, ő az oka mindennek. Ez mi ez – kérdezhetjük hökkenten. Bejön aztán egy széles lépcsőn – amely lépcső igazán kiváló díszletleménynek bizonyul az előadás során – a veronai herceg szerepét adó Csikos Sándor. Úgy fest, mint afféle időszódó, kicsit már megroggyant egyenruhás önkényúr. Ő az, aki az előadás befejezéseként kivégezteti a címszereplők haláláért felelősséget vállaló Lőrinc barátot.

Szakács Hajnalka, Vecsei Miklós

Máthé András felvétele

Szikszai Rémusz rendezése szerint a Capuletek és Montague-k Veronájában militáns diktatúra van. Kiolvasható ilyesmi Shakespeare darabjából? Nem – válaszoljuk tárgyilagosan, felháborodás vagy tiltakozás nélkül. De következik ebből bármi az eredeti cselekményre nézve? – firtathatjuk tovább. Nem – szögezzük le –, leszámítva persze a hozzátoldott keretet, amelyben a rendező elégtételt vesz Lőrinc barátan a történetekért. (Meg kell jegyezmem, engem is mindig zavart, hogy a pap milyen könnyed felelőtlenséggel intézkedik itt: ahogy mérget ad Júliának, ahogy tudomásul veszi a Mantovába küldött embere mulasztását, ahogy lekési Júlia ébredését a kriptában. Megfontolatlan ballépések sorozata. De halálra talán mégsem ítélném a jó szándékú egyházfit...)

A rendezői gesztusok arra utalnak, hogy itt az idősebb generációk rémes világot építettek. A szülők nemzedéke mindent elszúrt, sőt folyamatosan és menthetetlenül keresi és keveri a bajt. Amikor a debreceni Verona utcáin török kerülnek elő, az ellenséges családok közti villongásban maguk a családfők exponálják magukat: Szalma Tamás sportos Capuletje verekszik meg Bakota Árpád ugyancsak jó kiállítású Montague-jával. Ebben a békétlen, erőszakos és feltehetően pénzalapú világban – ahol Capulet alighanem részese a kenőpénzt fizet a nap végén őt felkereső Parisnak – a fiataloknak nem sok tér nyílik. Talán csak annyi, hogy elhülyéskedhetnek a haverokkal, illetve romantikus és infantilis kislányokkal.

Szikszai Rémusz rendezésében mindenhez ki van találva valami, és ebből a színrevívó akkor sem enged, ha már belefáradtunk, vagy ha a konkrét ötlet feleslegesnek

vagy érthetetlennek hat. Júlia antréja üde és eredeti: gurulós piros fürdőkádban mutatkozik először a lány, fürdősapkában, pancsolva, néger babával játszva adja elő vidám párbeszédét a Dajkával. Másrészt például teljesen funkciótlannak látszik, hogy az erkélyjelenetbe behoz magával egy gramofont, amelyet – úgy rémlik – letesz a földre, majd végül kivisz magával. Vegyesek a rész megoldások, válogatatlannak tetszik a felhozatal. Nem visz-e asszociatív nagyon messzire az, ha Papp István Benvoliója úgy köszön barátjának, hogy abból majdnem „Jóóóóó reggelt, Vietnam!” kekedik? A kordonokat, a vörös bársonykötélű elválasztó bójákat – amelyek a székesfehérvári *A velencei kalmár*-előadásban is játszanak – 2016-os Shakespeare-előadások elengedhetetlen kellékének kell-e tekintenünk? Az is nagy divat mostanában, hogy Shakespeare-darabban más Shakespeare-darabokat emlegetnek. Ebben a *Rómeó és Júlia*-ban is nem egyszer megtörténik. A Capulet-bál meghívottjai – akiknek nevét az utcán felolvassák a vidám fiúk – csupa Shakespeare-szereplők, más színdarabokból.

A bált aztán Szikszai Rémusz olyan lehetőségként ragadja meg, ahol látványosságokat mutathat a közönségnek: tűzzel dolgozó akrobaták népesítik be a színpadot. Ugyanakkor nincs markánsra és eltéveszthetetlenre rendezve az a pillanat, amikor a két fiatal először látja meg egymást. (Vagy én nem vettem észre. De a két állítás alighanem összefügg.) Van viszont mindenféle segédelem: triciklire szerelt pianínó, emberfeletti sátor szoknya, árnyjáték.

Szikszai Rémusz az utóbbi években termékeny és figyelemre méltó rendezőnek mutatkozott; hol sokkal izgalmasabb, hol kevésbé izgalmas produkciókat hozott létre. Valamennyiből kisütött a rendező közéleti érdeklődése és érzékenysége. Nyilván nem mellékes ez most sem, amikor a klasszikus (és korai) Shakespeare-művet vitte színre, amelynek a szerelem a lényege, a vezérfonala és a vivőereje. A darabnak minden más tényezője – úgy dramaturgiaiilag, mint bárhogy máshogy – meglehetősen ingoványos vagy problematikus. („Az események e bonyodalma megbőszítené a bikát” – írta Móricz Zsigmond.) Szikszai Rémusz mindeneke előtt igen sötéten és illúziótlanul látja a *Rómeó és Júlia* Veronáját mint közeget. Hm. Azért lehet ebben valami. Például nem kizárt, hogy Capulet apuka a hercegi rokonság miatt erőlteti rá a lányára ennyire tapintatlanul, szemérmetlenül és ellentmondást nem tűrően a házasságot Paris gróffal. (De meg is bünteti őt a rendező: Debrecenben nem Oláh Zsuzsa testileg-lelkileg piroszposzsgás Dajkája találja meg az élettelen lányt, hanem maga a zord atya.)

A debreceni *Rómeó és Júlia* hirtelen szenvedélye gyerekszerelem, nagyon fiatal emberek hevüllete. Különösen Szakács Hajnalka Júliája hat kisbafisnak,

nemcsak viruló ifjúsága, hamva és bája miatt, de talán a szerelme jellegét tekintve is. (Bár lehet, hogy idősebb korban is kész boldogság hangosan ismételtetni a szerelmünk nevét. Már erre én magam nem emlékszem.) De nem is látszik felnőni az előadás során, ami mindenképpen kelt hiányérzetet. Ha ez a karcos hangú Júlia ugyanolyan szeleverdi tinilányként hal meg az ötödik felvonásban, mint ahogy az elsőt kezdte, akkor nem látunk fejlődési ívet a kislányból özvegyasszonyá érő figurában, illetve a színészi alakításban. Vecsei Miklós Rómeója Kiss Julcsi jelmezterve nyomán színes öltönyt, virágmintás inget és kis lófarkas frizurát visel, mégis olyannak mutatkozik, amit szívesen neveznék „klasszikus Rómeónak”. Képzeljünk el egy Rómeó alakú, ember formájú lyukat, amelyet Vecsei Miklós hiánytalanul megtölt lendülettel, energiával, játékosággal. Sokat néz ki, fel, elvágódó tekintettel.

A múltó idő távolából jó szívvel emlékszem vissza a debreceni *Rómeó és Júlia* díszletére, Varga Járó Ilonka munkájára. Az a széles, hosszú lépcső sok mindent tud.

A forgószínpadon megjárta különböző helyzetekbe kerül, s mindig derülnek ki újabb és újabb lehetőségei. Hol rajta, hol mellette, hol alatta teremnek megfelelő, sőt hangulatos helyszínek. Olykor esendően le is leplezi magát. (Az például eleve jól látszik, hogy a Júlia-erkélyt támasztó oszlopon van egy teljesen indokolatlan kis toldás. Lehet sejteni, hogy Rómeónak kell majd a megmászáshoz: legyen hová lépnie felfelé menet.) A lépcső szélét furcsa szobrocskák, talán angyalok szegélyezik, el-elhajolva, szomorú arccal. Mint egy bizarr, bájos, vicces, megkövesedett gyászmenet. Volna mit siratniuk.

Hol? Debreceni Csokonai Nemzeti Színház
Mi? Rómeó és Júlia, Varró Dániel fordításában
Kik? Szalma Tamás, Zeck Juli, Oláh Zsuzsa, Steuer Tibor, Szakács Hajnalka, Mercs János, Bakota Árpád, Vékony Anna, Vecsei Miklós m. v., Dargó Gergely, Papp István, Csikos Sándor, Mészáros Tibor, Wagner Lajos, Kiss Gergely Máté, Gelányi Bence, Diószeghy Iván, Janka Barnabás, Mercs Máté. Díszlet: Varga Járó Ilonka m. v. Jelmez: Kiss Julcsi m. v. Koreográfus: Katona Gábor. Dramaturg és rendező: Szikszai Rémusz m. v.

Hermann Zoltán

Illuzionisták

MESÉL A BÉCSI ERDŐ – ÖRKÉNY SZÍNHÁZ

Az Örkény Színház háromfelvonásos *Mesél a bécsi erdőjének* egyetlen díszlete – „Niet- und Nagelfest” – egy fekete bécsi rövidzongora. Minden más csak kellék. A cégéreként használt, kicsinyített, cilinderes csontváz, a babakocsi, a székek. Bizonyos értelemben még a színészek is kellékek. Ödön von Horváth 1931-ben, Berlinben bemutatott *Geschichten aus dem Wiener Wald*-jának Bagossy László-féle átíratában mintha a Kákonyi Árpád keze alól megszólaló zene (bocsássuk meg a rendezőnek a kicsit lapos nyitó geget!) és a Parti Nagy Lajos által fordított új szöveg lenne a főszereplő. Ezzel pedig elveszítjük majdnem minden vonatkoztatási pontunkat, minden idézőjelbe kerül, mert a zene, a szöveg és a rendezés is átírat.

Átíratok a zenék: ifjabb Johann Strauss azonos című, zenekarra és stájer-citerára írt művének (op. 325) motívumai szólalnak meg a rövidzongorán, vagy Rudolf Siczinsky *Wien, Wien, nur du allein*-ja és mások. Kedélytelen drámaisággal: anti-„gemütlich” házimuzsika, polgári önellentmondásokkal, zenei el-túlzásokkal és szabályszegésekkel.

Átírat Parti Nagy Lajos szövege is: 2007-ben a Nemzeti és 2009-ben a Katona Mészöly Dezső fordításában ját-

szotta a *Mesél a bécsi erdő*t. Parti Nagy stílusbravúrában Molnár Ferenc *Liliomjának* (1909) és Szép Ernő *Lila ákácának* (1922) tónusában szólal meg Ödön von Horváth szarkasztikus humora. A darab Alfréd–Mariann–Valéria-dialógusai mintha eleve a Liliom–Julika–Muskátné vagy a Pali–Manci–Bizonyosné háromszög parafrázisai volnának. Megkockáztatom, a fordító azzal játszik, mintha az Ödön von Horváth-darab tulajdonképpen egy Molnár Ferenc-„Theaterstück” vagy egy posztmonarchikus regény párbeszédeknek német fordítása volna, és mintha Parti Nagy Lajos nem fordítana, hanem ezeknek a magyar nyelvű színpadi párbeszédnek az eredetijét rekonstruálná.

Ez a Monarchia makaróni-nyelvében konstruált időhurok a rendezőt is inspirálhatta, főleg, hogy az Örkényben éppen Pogány Juditra, a magyar színház-történet valószínűleg legnagyobb Julikájára oszthatta (Kaposvár, 1983; Pogány Judit 1977-ben ugyanott a *bécsi erdő* Mariannját is játszotta már) a Nagymama szerepét. Nem szabadul a megletebb korú néző attól, hogy Pogány Judit – a rendező instrukciói szerint – az „öreg” Julit játssza a titokzatos előtörténetű Nagymama szerepében.

Bagossy László rendezése egészen jól láthatóan reflektál – pontosabban „ellene tart” – az utóbbi két-